

УДК 343.9:658:343.352

Інна Олександрівна ХРИСТИЧ,

кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України (м. Харків)

ВИМІРЮВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ПРИВАТНІЙ СФЕРІ – ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Відколи існує людство проблема безпеки є нагальною. На сьогодні перед нашою країною стають питання зменшення корупції в країні, підвищення захисту прав і законних інтересів громадян. Це не тільки актуальні вимоги українського суспільства, а й міжнародні. Тому в тексті Закону України «Про Національну поліцію» термін «публічна безпека і порядок» вжито 14 разів. Паралельно з ним тут неодноразово використано поняття «громадський порядок» (ст. 45) [1].

Як загальновідомо, концепція «публічного порядку» спочатку склалася у французькому праві [2, с. 269]. Вираз «публічний порядок» було вперше вжито в Кодексі Наполеона в 1804 р., ст. 6 якого встановлювала: «Не можна скасувати шляхом приватних угод закони, які стосуються публічного порядку і добрих звичаїв» [3, с. 127].

У тлумачному словнику сучасної української мови «публічний» визначається: 1) який відбувається в присутності публіки, людей, оприлюднений; 2) призначений для широкого відвідування, користування, громадський [4, с. 1425]. «Порядок» – це: 1) стан, коли де-небудь чисто прибрано, усі речі на своїх місцях; чистота, лад; 2) стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил; упорядкованість, лад; 3) державний, суспільний лад, устрій; 4) певна послідовність, черговість чого-небудь [4, с. 1411].

Наведені визначення дають змогу встановити, що не існує зараз чіткого визначення поняття публічного порядку, тому пропозиції щодо прийняття Кодексу або Закону про публічний порядок є слушними і відповідають сучасним реаліям, коли в країні відбувається зростання напруги в суспільстві, погіршується криміногенна ситуація. В Україні зараз відбувається збільшення кількості порушень публічного порядку, що негативно впливає на внутрішню ситуацію та погіршенню міжнародного іміджу України.

Цьому додатково сприяє і та позиція, що корупція в країні істотно не зменшується. При цьому необхідно звернути увагу на досвід країн Європи, щодо запобігання та протидії корупції, який становить певний інтерес для України. Їхні напрацювання можуть використовуватися у практичній діяльності вітчизняних державних органів, покликаних запобігати та протидіяти корупції, а також при розробці нормативно-правових актів, спрямованих на зменшення рівня корупційних ризиків. На жаль, корупцією в нашій країні пронизані всі сфери життя і тому всі вони впливають на публічний порядок в країні. Корупцію найчастіше поділяють на побутову (пов'язану із повсякденним життям громадян), бюрократичну, або адміністративну (що виникає при взаємодії громадян, підприємців із чиновниками нижчої та середньої ланки), політичну (корупційну поведінку осіб, які приймають політичні рішення) [5, с. 70]. Для пересічних громадян найбільш загрозливою в повсякденному житті є перший низовий рівень, який утворюють корупційні відносини на «побутовому» рівні громадян у сфері обслуговування, охорони здоров'я, освіти тощо і це впливає на рівень життя громадян. Власне корупція у формі хабарництва, «гешефтів», «подарунків», головним чином у вигляді грошей чи матеріальних предметів – подарунків, матеріалізованих «подяк» існує в повсякденному житті якого завгодно суспільства.

Дуже важливо поняття корупційного ризику, особливо у приватній сфері. Є різні точки тлумачення корупційних ризиків, але нам вважається, що це оцінка різниці в тому, що одержить особа, яка вчинить те чи інше корупційне діяння порівняно з тим, яке покарання вона може отримати.

Для ефективного усунення корупційних ризиків необхідно визначити причини їх виникнення. На мою думку, слід виділити два обов'язкових елемента, які зумовлюють виникнення ризику – це цінності самого суспільства та свідомість людей, оскільки сприятливим

чинником для корупції є ставлення до неї. На сьогоднішній день суспільство схильне давати хабаря, навіть тоді коли в них не вимагають, з метою отримання переваги на свою користь в найкоротші терміни. Розвиток суспільства спонукає людину до збільшення кількості та якості адміністративних послуг, які вона отримує за життя, тобто збільшується попит на різноманітні послуги – довідки, сертифікати, свідоцтва, ліцензії. Одночасно з цим зростає значення працівників державних органів, які в силу своїх службових обов'язків надають ці послуги. З метою мінімізації корупційних ризиків, вважаю, за потрібне якнайшвидше запровадити на місцях електронне врядування, що у свою чергу зменшить контакт між набувачем та надавачем послуг, а також чітко визначає умови надання та правила отримання послуг. Наступним елементом боротьби з корупцією на особистісному рівні кожного вважаю зростання рівня знань суб'єктів звернень. Адже, чим вищий рівень знань, тим краще людина зможе захищати свої права та не виходити за рамки можливостей. Отже, слід зазначити, що своєчасний аналіз корупційних ризиків, вжиття превентивних антикорупційних заходів та використання вказаних заходів дадуть можливість знизити рівень корупції.

Таким чином, класифікація корупційних ризиків сприяє вчасному виявленню та визначенню пріоритетних завдань щодо їх усунення. Велике значення має і вимірювання обсягів корупційних ризиків з метою протидії злочинності у сфері громадської безпеки та публічного порядку. Хоча, на жаль, необхідно підтримати точку зору більшості вчених, що оцінка їх носить формальний, поверхневий характер.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 12.03.2019).
2. Лунц Л. А. Курс международного частного права : в 3 т. М., 2002.
3. Корецкий В. М. Оговорка о публичном порядке в англо-американской судебной практике по делам, затрагивающим интересы СССР. *Ученые записки*. 1939. Вып. 1. С. 124–189.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
5. Шостко О. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 28. С. 69–78.

Одержано 14.03.2019

УДК 343.344

Петро Васильович ХРЯПІНСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
професор кафедри публічного права Інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (м. Дніпро)

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

В Розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) зосереджено значну кількість видів звільнення від кримінальної відповідальності злочинам як засобів протидії злочинам проти громадської безпеки. Як складові елементи системи норм закону про кримінальну відповідальність, звільнення від кримінальної відповідальності мають своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам (ч. 1 ст. 1 КК). Запобігання займає провідне місце у правових засобах протидії злочинам проти громадської безпеки поряд із виявленням, розкриттям, розслідуванням, призначенням та відбуванням покарання за їх вчинення, тощо.